

עבודת השם

פרשת "כי תקרא"

הפרי שגרם לחטא אדם הראשון שהביא קללה לעולם, היה תאנה או ענבים. ועל ידי החטא נתקלל האדם שיצטרך להתאמץ בעבודת הקרקע, כפי שאומר הכתוב: "ולאדם אמר... ארודה האדמה בעבודך בעיצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודודר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בועת אפיך תאכל לחם" (שם, י"ט). העונש על האדם הראשון הגיע בגלל כפיות הטובה שלו, שהרי שהה בגן עדן והיה לו הכול, רק עץ אחד נאסר עליו לאכלה, ואף על פי כן הוא לא התאפק על יצרו ואכלו וכפר בטובה. ועל זה קיבל את עונשו, שאת כל מה שקיבל לפני כן בקלות, יצטרך להתאמץ ולעבוד. זוהי הקללה.

התיקון של חטא אדם הראשון שלא הצליח להתאפק ולהתגבר על יצרו ואכל מעץ הדעת, בא לידי ביטוי במצוות הביכורים. לאחר שהאדם חרש זרע ועיבד את אדמתו בזיעת אפיו, עד שבסופו של דבר הוא זוכה לפרי האדמה, אזי יצרו תוקפו לקחת את הפרי הראשון לעצמו, שהרי זה מעשה ידיו לאחר סבל ועמל רב. באה התורה ואומרת לו: אל תהיה כפוי טובה כאדם הראשון, אשר למרות שהיה לו הכול בחינם ובקלות, הוא לא שלט על יצרו וכפר בטובה, אלא אתה, למרות שעבדת קשה וסבלת, תן קודם תודה לקדוש ברוך הוא ותפריש את הפרי הראשון ותשים אותו בטנא ולך אל המקום אשר יבחר ה' אלוהיך לשכן שמו שם. לכן יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה או אשכול ענבים שבכר, שם עליו גמי. ודרשו כאן "גמי" רמז לראשי תיבות "גדולים מעשי ה'". וייתן את הראשית לגבוה ויודה לקדוש ברוך הוא. לכן מוזכר כאן הפרי: תאנה וענבים, להזכיר את חטאו של האדם הראשון, שעל ידי התנהגותו הביא קללה על הארץ, ומעשהו היה בעץ תאנה או גפן.

לפי זה יוצא, שאמנם מצוות ביכורים הייתה הודאה וברכה, אבל בתוך אותה ברכה ישנה גם קללה, כי אם אדם הראשון לא היה חוטא, היינו זוכים לקבל את הפרי ללא זיעת אפיים. ואף על פי כן צריך האדם לברך ולשמוח. לכן דודש רבי מאיר, מנין כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה? תלמוד לומר בביכורים: "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה'", לשמוח גם במידת הטוב וגם במידת הרע, לא כפי שעשה האדם הראשון שלא ידע להעריך את מצבו הטוב בגן עדן וכפר בטובה, אלא אתה שזכית להביא ביכורים, תעריך את מצבך הטוב, וזאת על ידי ההודאה, שפעם מצבנו היה הרבה יותר גרוע, כפי שנאמר: "ארמי אובד אבי... וידעו אותנו המצרים וגו'" (דברים, כי תבוא כו, ה'ז) ולכן, למרות שישנה גם הקללה של "בועת אפיך תאכל לחם", חייבים לשמוח ולברך גם על הרע. במצוות ההודאה בביכורים, מודים בו זמנית גם על מידת הטוב וגם על מידת הרע, ומכאן לומר רבי מאיר שצריך לברך על שניהם. (אור חדש).

"ויהי, כִּי־תִבּוֹא אֶל־הָאָרֶץ, אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, נָתַן לְךָ נַחֲלָה; (תבוא כו, א"ב) אמרו חז"ל בגמרא (ברכות מח ע"ב) רבי מאיר אומר: מנין שכשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה? תלמוד לומר: "אשר נתן לך ה' אלוהיך", דייגך בכל דין שדנדך, בין מידה טובה ובין מידת פורענות (שם ה' הוא מידת הרחמים, ושם אלוקים הוא מידת הדין). ע"כ. המפרשים שם תולים את הדרש בפסוק שנאמר בברכת המזון: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך" (דברים, עקב ח, י) אבל רבי מאיר אינו אומר את הלשון הזה, אלא "אשר נתן לך ה' אלוהיך". לכן נראה לומר שהמקור הוא במצוות ביכורים (וכן מובא בספר "אבני שוהם") ששם כתוב: "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוהיך" (דברים, כי תבוא כו, יא), ועל זה דורש רבי מאיר שיש להודות לשמוח ולברך גם על מידת הרחמים – שם ה', וגם על מידת הדין – שם אלוקים, בין מידה טובה ובין מידה רעה.

לכאורה צריך להבין, את מידת הטוב שהעניק הקדוש ברוך הוא לנו מבינים במצוות ביכורים, שהרי זכה האדם ליבול מפרי האדמה ומפריש מראשיתה לביכורים. אך היכן כאן המידה הרעה או מידת הדין שמוזכר השם אלוקים בדבר, הרי לכאורה כאן כולו טוב והודאה? במצוות ביכורים אומר הכתוב "ולקחת מראשית כל פרי האדמה" (דברים כי תבוא כו, ב) ואומרת המשנה בביכורים (ג, א) כיצד מפרישין הביכורים? יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, אשכול (ענבים) שביכר, קושרו בגמי ואומר: הרי אלו ביכורים, ע"כ. ננסה להבין מדוע בחרה המשנה בתור דוגמא לפרי את התאנה ואת אשכול הענבים?

והנה, אמרו חז"ל בגמרא (סנהדרין ע ע"א וע"ב) תניא רבי מאיר אומר: אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו, גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין. רבי נחמיה אומר: תאנה היה, שבדבר שקלקלו בו, נתקנו, שנאמר: "ויתפרו עלה תאנה" (בראשית, בראשית ג ז) ע"כ.

כניסת השבת
צאת השבת
שקיעה
ר. תם
הניץ

18:38
19:37
18:59
20:11
6:23

הפטרה: "רוני עקרה"

"יפתח יהוה לך את-אוצרו הטוב את-השמים, לתת מטר- ארצך בעתו" (כי תבוא כהיב) ויש לפרש עוד שמוסב על הנאמר קודם ולברך את כל מעשה ידך. שידוע הדבר שפרוטה של צדיק עושה ברכה. כמו שמיצינו באיוב ובאברהם, שאמרו כל הנוטל פרוטה מאיוב היה מתברך. וכן נוהגים בעלי בתים לשתף עמיהם ת"ח בעסקיהם שתשרה הברכה בעסקים. וזהו שאומר כאן הכתוב: והלוית גויים רבים, לא שיהיו זקוקים לכך אלא שתשרה הברכה בממונם, ואת לא תלזה.

ומעשה היה באחד שראה בחלום סולם גדול שיש בו אלף שלבים, והיה המלך עולה בסולם ההוא והגיע לחציו. בבוקר הלך וסיפר חלומו למלך, וישמח המלך על חלומו ויצו לתת לו אלף זהובים במתנה. שמעה אשת השכן משכנתה שבעלה הרוויח ע"י החלום, אמרה לבעלה, אף אתה צא מחר למלך וספר לו שחלמת והגה ראית סולם של אלף, שלבים והמלך עלה והגיע למעלה למעלה. ואז בוודאי ייתן לך עשרת אלפים זהובים, וכן אעשה. וכשבא וסיפר למלך כך ציווה המלך לגרוש בבושת פנים אמר: חלום רע הוא, כיון שלא נשאר עוד מעלות בסולם לעלות בהם, אם כן יש לירד.

אבל החלום הראשון כיון שעלה עד חציו סימן שיש לו עוד לעלות ולא ירד. וזהו שאומר כאן הכתוב והיית רק למעלה. שנאמר אחר כך: הגר אשר בקרבך יעלה עלך מעלה מעלה, ומרוב העילוי ייפול לארץ ואילו אתה תרד מטה מטה, וכל רבוי בא למעט, שסופך לעלות. וכך היה אצל המן הרשע, אחרי שנישאו המלך מעל כל השרים סופו שנתלה. ואמרו חז"ל אשריהם ישראל, בזמן שהם עושים רצונו של מקום הוא מעלה אותם כמלאכי השרת שנאמר והיה אם שמוע תשמע וגו' והיית רק למעלה, אין כתיב כאן אלא רק למעלה, מהו רק, מיעוט, שפעמים אתם למעלה ופעמים למטה, שבזמן שעושים רצונו של מקום הם למעלה, אבל בזמן אין עושים רצונו של מקום הרי נאמר בדברי התוכחה להלן הגר אשר בקרבך יעלה וגו', ואתה תרד מטה מטה, שכך הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו מתחילה הבט גא השמימה וספור את הכוכבים וגו' ואילו במקום אחר נאמר והיה זרעך כעפר הארץ. אלא כך אמר לו הקב"ה לאברהם אבינו, בשעה שבניך עושים רצונו של מקום יהיו למעלה כשם שהכוכבים עליונים על כל העולם כך בניך עליונים על הכול. וכשאינם עושים רצונו כשם שהעפר למטה והכל מדיישים אותו כך הם. אבל אין הדבר כן לעולם (מעם לזעזע).

סיפור בהגשבים

"חשבונות ההשגחה" חלק ב

קיצור: ר' אשר קבע את משכנו בעיר קטנה, חמלניק שמה, הסמוכה לברדיצ'ב. חברו, ר' שמשון, חי חיים צנועים יותר... יום אחד הזדמנה לר' אשר עסקה טובה. הוא קנה במחיר מוזל שלוש-מאות חביות של דבש. **המשך:** ר' אשר נאנח וענה, כי ידידים היו ולא ראו כל צורך בשטרות. הרבי שקע בהרהורים כבדים. נראה היה כי הוא מתחבט מאוד. זה היה דין-התורה הראשון שלו כרב העיר, והמשפט צריך להיות משפט צדק אך גם מקובל על הבריות. "נראים הדברים", חשב הצדיק, "שהצדק עם הבנים, שהרי באין הוכחות, אין רשות ליטול רכוש מידי יתומים; אולם האם גם בשמים יסכימו לדין כזה, כאשר ניכרת בעליל אמיתות דבריו של ר' אשר?". בעלי הדין ציפו למוצא שפתיו של הרבי ולא הבינו מדוע הוא מתמהמה כל-כך, כאשר ההלכה ברורה למדי. פתאום קם הצדיק ממקומו, נטל ספר תהילים וכשפניו אל הקיר החל קורא בו ברגש רב. הנוכחים הופתעו מאוד לנוכח המראה. שתיקה רבת-הוד שרתה בחדר, ורק פסוקי התהילים הבוקעים מפי הצדיק נשמעו בחלל החדר. ר' אשר שקע במחשבות. זיכרונות מהעבר הציפו אותו. ופתאום נזעק וקרא: "רבי! יסלח-נא לי על ההפרעה, אך מוכרח אני לספר דבר מופלא העולה בזיכרוני ברגע זה". פנה הצדיק אל ר' אשר, וזה החל לספר: הדבר היה לפני כחמישים ושלוש שנים. אבינו, שהיה עשיר גדול ובעל נכסים, נפטר ונותרנו יתומים. אני הייתי כבן ארבע-עשרה ואחי כבן שש-עשרה. יום אחד הופיע בביתנו ידיד המשפחה, הלוא הוא סבם של הנכדים העומדים פה, וטען כי היינות והשמינים שבמרתף ביתנו, שלו הם. לדבריו, אבינו הסכים לאחסן את סחורתו במרתף, כדי שיוכל למוכרה בעיר בבוא העת. אנו, הילדים, לא ידענו על כך מאומה. אבינו לא הניח שום מסמך המעיד על כך. זומנו לדין-תורה אצל רב העיירה. אני זוכר בבירור את פסקו של הרב. הוא קבע כי אין להוציא מידי היינות והשמינים מאומה בלי הוכחות, אכן, בבוא הזמן מכרנו את היינות והשמינים במחיר נכבד. פנה אליו הצדיק ושאל: "התזכור את שויים של היינות והשמינים?". החל ר' אשר לחשב את ערך הסחורה היא ולפתע חוורו פניו והוא הזדעק: "לא יאומן כי יסופר!... הכסף שקיבלנו אז תמורת היינות והשמינים הוא בערך כמחיר חביות הדבש שהפקדתי במחסן ביתו של ר' שמשון" ... אנחת רווחה יצאה מליבו של רבי לוי-יצחק, והוא אמר: "ודאי יתמהם על שעמדתי להתפלל באמצע הדין. בדיוק ק"ז זה הייתה תפילתי, שאזכה להוציא דין שיהיה גם של צדק וגם של רחמים. עתה זכינו לראות את משפטי ה' והשגחתו בעולמו" ... סוף.

פנית ההלכות

ע"פ ילקוט יוסף

כ"ר ז.

"דיני סיכה בשבת"

ב. חולה החש כאבים בגופו ועל פי הוראת רופא צריך למרוח קרם רפואי לשיכוך הכאבים, והגיע למצב שנעשה חולה שאין בו סכנה, מעיקר הדין מותר לו למרוח את הקרם על גופו, ובלבד שימרח רק מעט קרם באופן שיבלע בגופו. ומכל מקום עדיף שיתן את הקרם על אותו מקום בלי מירוח. ויניח מהמשחה בכמה מקומות טיפין טיפין. [ילקוט שבת ד עמוד עז]

ג. מותר לאדם לסוך את ידיו בשבת בשמן לתענוג, ואם עורו סדוק בגב היד, אם הוא רגיל למשוח שמן, אין בזה איסור רפואה בשבת, אבל אם אינו רגיל בזה, אין לו למרוח על ידו שמן וכדומה, משום איסור רפואה בשבת. [ילקוט יוסף שבת ד' עמוד עט. ועיין בהליכות עולם ח"ד עמ"ר. ר. ודו"ק]

ד. יש אומרים שמותר לאשה לסוך את שיערה בשבת בשמן, ויש אומרים שיש בזה חיוב חטאת משום ממרה. ולדינא, אף שאין בזה איסור מן התורה, מכל מקום איסורא דרבנן מיהא איכא.

עלון זה לעילוי נשמת!

ברוך עבדיה בן שרה	יגאל יוכפז בן שושנה
שרה בת סלמה	שלום בן משה
אסתר בת חנה	שלום בן אברהם
ציון עבדיה בן רחל	יחזקאל אליהו בן סמרה
נעמי לקס בת אסתר	יעקב לקס בן אסתר
רחל עבדיה בת אסתר	רבקה בת כאווגו וחנניה
שלמה בן אליהו ושרה	אברהם דמתי בן אסתר
דוד שורבזון בן חוה	

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך ומגיש: שלום ע.

המעוניינים לקבל את העלון למייל בתפוצה שבועית: יש לשלוח הודעה לאימייל: avodat.asem@gmail.com כמו כן ניתן להוריד את העלון באתרי "לדעת" ו"דרשו"